

Vodkasta

Vodka on tietenkin juomien juoma, ainakin jos minulta kysytään. Mutta tiedätkö miksi? Koska se on absoluuttisen rationaalinen. Vodka on tehty vain yhden ainoan ongelman ratkaisemiseksi – jotta pääsee humalaan (missä määrin, sen toki kukin päättää itse). Kaikki muut ihmiskunnan luomat juomat piileksivät häpeällisesti joidenkin makuominaisuuksien takana. Mutta rehellisesti sanottuna: vodka itsessään on pahaa. Hyvänmakuinen vodka on vodkista vastenmielisin. Ja sekin on hyvää vain oikean kyytipojan kera. Kerran Amerikassa isäntäväki halusi ilmeisesti osoittaa olevansa meitä lähellä. He joivat vodkaa, lisäsivät siihen jäitä, maistelivat pienin siemauksin ja kehuskelivat, kuinka hyvää se oli. Minua kuvotti koko touhu, vaikka tokihan heidän sietokykyään tulee kunnioittaa, vai mitä?

Venäläisen ihmisen elämä ilman vodkaa on mahdoton ajatus. Venäläinen ja vodka ovat syvästi sidoksissa toisiinsa, fyysisesti ja mystisesti. Kuvitelkaa vain talvinen siperialainen ruokapöytä, jossa tarjotaan pelmeneitä ja pullo Chardonnayta. Muinaista, vodkaa edeltävää Venäjää, on myös mahdotonta kuvitella. Mitä esimerkiksi sotajoukot ottivat ennen kuin oli olemassa 100 grammaa? Simaa vai? Tokkopa.

Ja silti meidän sukupolvemme ei siirtynyt heti vodkaan. Nuoruuden hippivuodet kuuluivat portviinin parissa, mutta se on eri tarina. Vodkaa kokeiltiin ensimmäistä kertaa seitsemännellä luokalla. Nykynuoret lienevät toki kehittyneempiä. Menin käymään luokkatoverini Miška Jašinin luona, heillä oli vieraita ja meidät pantiin pöytään istumaan. Miškan isä oli runoilija, ja seurue taisi muutenkin olla varsin vapaamielinen, koska

meille tarjottiin vodkaa. Olin kolmentoista, eniten pelotti ettei olisi cool, joten esitin että kaikki on ok – otetaan sitten vodkaa. Muistan, että se oli pahaa ja sen jälkeen tuli outo olo. Jotenkin ei huvittanut toistaa eksperimenttiä heti.

Kumma juttu! Pari kertaa elämässäni minun on eri syistä pitänyt lopettaa juominen joksikin aikaa. Jos tauko on kestänyt enemmän kuin pari viikkoa, niin ensimmäinen vodkaryyppy on aina herättänyt saman vaikutelman kuin lapsuudessa. Toki se on häipynyt sitten samantien.

Toisin sanoen vodka ei napannut. Eikä lähellä ollut esimerkkejäkään, kun kotona ei juotu. Äiti oli raitis, ja isäkin joi vain neuvostojuhlapäivinä kavereiden kanssa. Mummo sirotti sokeria kuivaan viiniin ja sekoitti, kun kerran tykkäsi makeasta. Joten alkoholikasvatusta en kotona saanut.

Yhdeksännellä luokalla isän työkaveri otti minut mukaan pilkille. Minä olin intohimoinen kalamies, mutta pääsin harvoin kalaan, kun isä ei paljon siitä piitannut, vaikka kunnioittikin harrastuneisuuttani. Tapasimme yöllä Savelovin asemalla mennäksemme junalla Uglitšiin. Porukka oli aika iso. Ukot haalareissaan olivat kankeita kuin kosmonautit, raahautuivat junavaunuun ja sujauttivat konnarille ruplan jokainen. Lippua ei kukaan ostanut. Juna lähti liikkeelle, äijät rupesivat ryhmittymään kolmittain, ja minulta kysyttiin: ”otatko”? En edes tiennyt, mitä he tarkoittivat, mutta enhän voinut sanoa ei – olinhan todellinen kalamies! Piti antaa vielä yksi rupla, ja kävi ilmi, että nyt juodaan vodkaa – pullo kolmeen pekkaan. Minua pelotti, sillä pullo kolmeen pekkaan ei ole sama kuin ryyppy kylässä

ruokapöydässä, mutta ennemmin olisin kuollut kuin sanonut näille isoille äijille, että en voi tai en oikein halua. He ottivat esiin vodkan, lasit, voileivät, Družba-sulatejuuston ja pilkkoivat makkaran. Minulle ojennettiin lasi, melkein täysi lasi vodkaa! Kauhusta kankeana nielaisin vodkan kertaheitolla ja tajusin pian imeväni juustofoliota. Itse juominen sujui, luojan kiitos, kelvollisesti, mutta odotin kauhulla seurauksia; varmaan menee tolkkua, ajattelin. Mutta kävikin onnettomasti – kaikilta muilta meni, minulta ei. Täydessä kaatokännissä äijät jakelivat toisilleen kalastajanviisauttaan, mutta minä istuin hiljaa, katselin heitä ja ihmettelin – mitä näille korstoille olikaan tapahtunut viidessätoista minuutissa. Mitä minuun tulee, niin minun tuli lämmin, mutta päässä ei tapahtunut mitään. Ilmeisesti pelkäsin niin kovin. Hengen voima voitti.

En oikein muista, kuinka portviini meidän piireissämme edes vaihtui vodkaan, mutta kuvittelen sen tapahtuneen vuonna 1979, kun yhtäkkiä pääsimme Moskovan undergroundista uuteen elämään, jossa oli keikkoja, junia, hotelleja, urheiluhalleja, järjestöjä uusia tuttuja ja ystäviä, artisteja. Noissa piireissä virtasi vodkaa ja konjakkia, niinpä mekin syvennyimme näihin uusiin vaikutelmiin. Vaikka muistankin episodin ajalta paljon ennen tuota, vuodelta 1973: Arkkitehtiopiston kolmas kurssi, marraskuun loska, viiden pysäkin matka metrolla, vaunussa täyttä, nukut seisaallasi, käsi kattokahvassa. *Ostorožno, dveri zakryvajutsja*, juokset läpi tavaratalon ylös Ždanov-katua, eteisessä ei ketään, luojan kiitos, ensimmäinen luento taidehistoriaa, toinen kerros, pimeä sali ja diaesitys, kukaan ei huomannut että olet myöhässä. Kateederilla professori Kostotškin puhuu roomalaisista pidoista... nukuttaa, mutta ei voi nojata mihinkään, tauko, tupakalle vessaan, harmaata, märkää, ällöttävää, kunnes viereeni ilmestyi Borja Solovjov, iso ja hyväntahtoinen, ja sanoi hiljaisella bassolla: ”Ehkä mennään ottamaan yhdet?” Ja elämässä oli yhtäkkiä pieni, mutta kirkas tarkoitus, karkasimme institutista syyshyiseen tuuleen, mutta matka ei ollut pitkä, alas Ždanov-katua, kulmassa oli kahvila ”Sardinka”, jota vastapäätä oli viinakauppa.

Borja osti pullon kirkasta, ja menimme kahvilaan. Siellä oli hiljaista, juuri sopivasti ihmisiä, ei jonoa. Otimme lihaseljankaa, kuumaa, kirkkaan oranssia, keitossa ui sitruunankuori. Haimme kaksi lasia (tiedättekö, miten monta kulmaa kulmalasissa on – kaksikymmentäkuusi!) ja istuimme muovipöydän ääreen jakaen pullon puoliksi. Juuri sopivasti, joimme innoissamme ja söimme järjestömyönteistä seljankaa, ja maailma oli yhtäkkiä paikoillaan.

Kamalinta vodkaa maassamme tehtiin 1980-luvulla, ja jos Moskovassa sitä ei niin huomattakaan, niin esimerkiksi Gorkin kaupungissa vodkaa ei voinut juoda vaikka kuinka mieli teki. Rumpalimme Valeri Jefremov, joka on koulutukseltaan kemisti, määritteli kerran pelkän maun perusteella gorkilaisen vodkan sisältävän prosentin bentseeniä, ja annostus oli lähellä kuolettavaa. Toki oli erilaisia kotitekoisia suojakeinoja, kuten aktivoitua hiiltä ja kaliumpermanganaattia (eli *margantsovkaa*). Molemmat myytiin heti loppuun apteekkeista kun niitä ilmestyi. Vodka piti suodattaa hiilen läpi, ja *margantsovkaa* taas ripotettiin pulloon ja pullo pantiin pimeään paikkaan. Vodka ei vastoin odotuksia muuttunutkaan vaaleanpunaiseksi, mutta pullon pohjalle alkoi valua ällöttäviä harmaanruskeita hiutaleita. En tiedä, mitä vodkasta erittyi, kun en ole kemisti. Mutta oli kuvottavaa katsella hiutaleita ja kuvitella ne sisällään.

Gorbatšovin alkoholinvastaisen hysterian vuosina vodkan laatu saavutti pohjan – ilmeisesti se oli hyvin harvoin aitoa. Silloin juutiin mitä käsiin saatiin! Itsekin harjoitin kotipolttoa ja vieläpä onnistuneesti, mutta se on jo eri tarina. Todellinen vodkanautinto ei välttämättä liity lumiseen metsämaisemaan, pakkasen paukuntaan, jäätyneeseen läskinpalaan ja mustaan leipään, vaikka tämä primitiivinen kuva hipookin täydellisyyttä.

Ensinnäkin otetaan pullo hyvää vodkaa. Hyväksi todettua, ei lainkaan välttämättä kalleinta tarjolla olevaa. Paljastan tuotantosalaisuuden – 1970- ja 1980-luvun pelotteet siitä, että vodkaa tehtiin sahanpuruista ja öljyteollisuuden jätteistä, olivat sittenkin roskapuhetta. Vodkan

viinaa on kolmea sorttia: viljaviinaa eli niin kutsuttua ”luksusta”, perunaviina taas on yksinkertaisemmille vodkille, kun taas melassiviina sokerijuurikkaan puristusjätteistä on kaikkein yksinkertaisin. ”Luksus” on tietenkin parasta, mutta tiedän myös kerrassaan mainioita vodkia, jotka on tehty perunaviinasta, ja niiden hinnat ovat ihan eri luokkaa. Siispä ei ole pakko juoda jotain ”Kaufmania”, joka maksaa puolitoista tuhatta, sellaiset vodkat ovat idiooteille, jotka eivät tiedä mihin rahansa pistäisivät.

Eli otetaan hyvää vodkaa ja pannaan se jääkaappiin. Ei missään tapauksessa pakastimeen! Miinus viiteentoista jäähdytetty kankea vodka ei ole enää vodkaa lainkaan. Mitään iloa ette siitä saa, jos ei kurkunpään tulehdusta lasketa. Vodkan täytyy olla nimenomaan viileää, siinä määrin, että pullo kevyesti hikoaa. Seuraava tekijä on seurue. Paras seurue ei ole kovin suuri ja koostuu teille rakkaista ja läheisistä miehistä, jotka ymmärtävät vodkan päälle. Yksikin viiniä tai konjakkia lipittävä kaveri, oli hän miten hyvä tai sympaattinen tahansa, pilaa koko juhlan.

Syy juomiseen on täysin toissijainen. Päinvastoin se voi jopa pilata koko jutun. Se antaa juhlaa jonkin ylimääräisen, ulkoa käsin määritellyn merkityksen. Hittojako sillä! Se, että tapaatte – siinä on juhlaa kylliksi. Ja uskokaa pois, että jos ette sopineetkaan tapaamisesta kolmea päivää aiemmin, vaan yhtäkkiä puoli tuntia sitten päätitte juoda – voitte olla varma, että juhlasta tulee esimerkillisen hieno.

Onni on hetkessä käsissä.

Sitten kyytipoika. Suosittelen muutamia radikaaleja vaihtoehtoja. Oikeanlaista läskiä. Jos otatte sen pakastimesta, leikatkaa se ohuiksi viipaleiksi terävällä veitsellä. Oikean paksuuden arvaa siitä, että viipaleet hiukan taipuvat (Ljudmila Sentšina määritteli tämän kerran nerokkaasti: ”läskin tulee olla pehmeää mutta kovaa”), ja juuri tässä tilassa asettakaa se tarjolle muutaman kuoritun valkosipulin kynnen kera. Kylkeen sinappia ja Borodinon leipää... tällä kattauksella voi juoda hyvinkin paljon ja antoisasti. Vaikka todellisen onnen tuokin ensimmäinen ja pääsääntöisesti toinen ryyppy. Erittäin

tärkeää on syvälinen ajan taju, millä tarkoitan ryyppyjen vaihtoväliä. Sitä on turha mitata sekuntikellolla ja se voi vaihdella puolestatoista neljään minuuttiin kollektiivin tilasta riippuen. Jos seurue on hyvä, tämä vaisto ei petä. Ihminen, joka ensimmäisen ryyppyn juotuaan alkaa kertoa pitkä tarinaa tai, luoja nähköön, kohotettuaan toisen venyttää maljapuheen uuvuttavan monikerroksiseksi – on diletantti ja syntymäkuuro. Ajakaa hänet hittoon. Ensimmäisen jälkeen ollaan hiljaa. Kuunnelkaa itseänne. Kuuletteko, kuinka salatut portit avautuvat, kuinka lämmin virta avaa jähmettyneitä putkia? Nyt katsokaa toisia silmiin. Näettekö – he kokevat tuon aivan saman? Ja viimeisen portin avautuessa on aika ottaa toinen ryyppy. Toisen ja kolmannen ryyppyn välissä vallitsee harmonia maailman kanssa, ja jos ihmiskunta keksisi keinon, jolla tuon olotilan voisi säilyttää, ikuisen onnen kysymys olisi ratkaistu. Mutta toisen jälkeen tulee aina kolmas, mikä on vain hyvä asia, mutta ei enää jumalallista, ja niin alkavat henkevät keskustelut, ja jatkossa henkevyys sen kuin kasvaa, mutta lentokorkeus vastaavasti laskee, ja minä alan juoda puolikkaita.

Tietenkin, jos olette hedonisti, on läskin kanssa juominen liian kategorista – totta kai on lukemattomia mahdollisuuksia varioida tarjoamisia. Tämä vie meidät loitommalta aistimusten puhtaudesta, mutta samalla lisää maku-nautintoja. Suosittelen suolakurkkuja (mutta ei marinoituja), keskikokoisia, ei liian hapanta kaalia, sillä hapankaali kuuluu keittoon, joka taas sopii kiihottavasti vodkan kanssa. Keiton käyttö kyytipoikana on oma kulttuurihaaransa, kuten myös suolasienet ruohosipulin ja smetanana kera, samoin kuin silakat, mutta ei säilykepurkista eikä fileenä!

Mutta nämä ovat vain minun onneni elementtejä. Periaatteessa vodkaa voi juoda minkä hyvänsä kera, paitsi ehkä hillon ja jäätelön. Kerran Grebenštšikovin kanssa joimme vodkaa pelkän ketsupin kera – mitään muuta ei löytynyt, ja sekin oli suurenmoista. Mielestäni annostus on erittäin tärkeää, siis ryyppyn mitta samoin kuin huikan vaihtoväli. Minun huikkani on 40

grammaa, ja tässä suhteessa olen tilastollisesti keskitasoa. Tilastollisesti keskitason ryyppy on minun ryyppyni. Toki tunnen miehiä, joiden kita on kehittyneempi, mitkoille ominaista ilmaisua käyttääkseni. He saattavat juoda 75 tai jopa 100 grammaa kerralla.

Minä en ole kertakaikkisen kolmeen pekkaan juomisen kannattaja. Tämä juomisen muoto on syntynyt tietyissä sotahistoriallisissa olosuhteissa, ja siksi sen vaikutus nauttijoihin on varsin karkea. Joskin toverini Zaborovski on julistanut seuraavanlaista metodia: kaadetaan lasi täyteen, juodaan se pohjanmaan kautta, välittömästi kyyditään kuumalla keitolla, esimerkiksi borštšilla, ja heti otetaan lisää. Mutta totta kai naulatkin voi hakata seinään mikroskoopilla, se on jokaisen oma asia. Mutta mielestäni kuvattu metodi on jollain tapaa individualistinen, seurueisiin se ei oikein sovellu, koska kaikki ovet avataan siinä saman tien, etkä mitenkään pysty nauttimaan

maailman kauneudesta, ellet voi sitä jakaa kenenkään kanssa. Eli se ei ole minua varten. Sitä paitsi, jos samaan aikaan ympärilläsi kaikki juovat asteittain, pienin annoksin, niin puolen tunnin kuluttua et enää kestä, liityt heidän seuraansa, mutta olet jo peruuttamattomasti edellä, lensit ohi kaikkein kauniimmista paikoista eikä edessä ole enää kuin autiomaa.

Andrei Makarevitš

Kirjoittaja on legendaarisen Mašina vremena -yhtyeen laulusolisti ja pitkäaikainen johtohahmo. Tekijän suostumuksella suomennettu tekstikatkelma Vodkasta on osa hänen teostaan Zanimatel'naja narkologija (Kiehtova päihdeoppi) vuodelta 2005 (Sankt-Peterburg: Mahaon).

Venäjältä suomentanut Tomi Huttunen